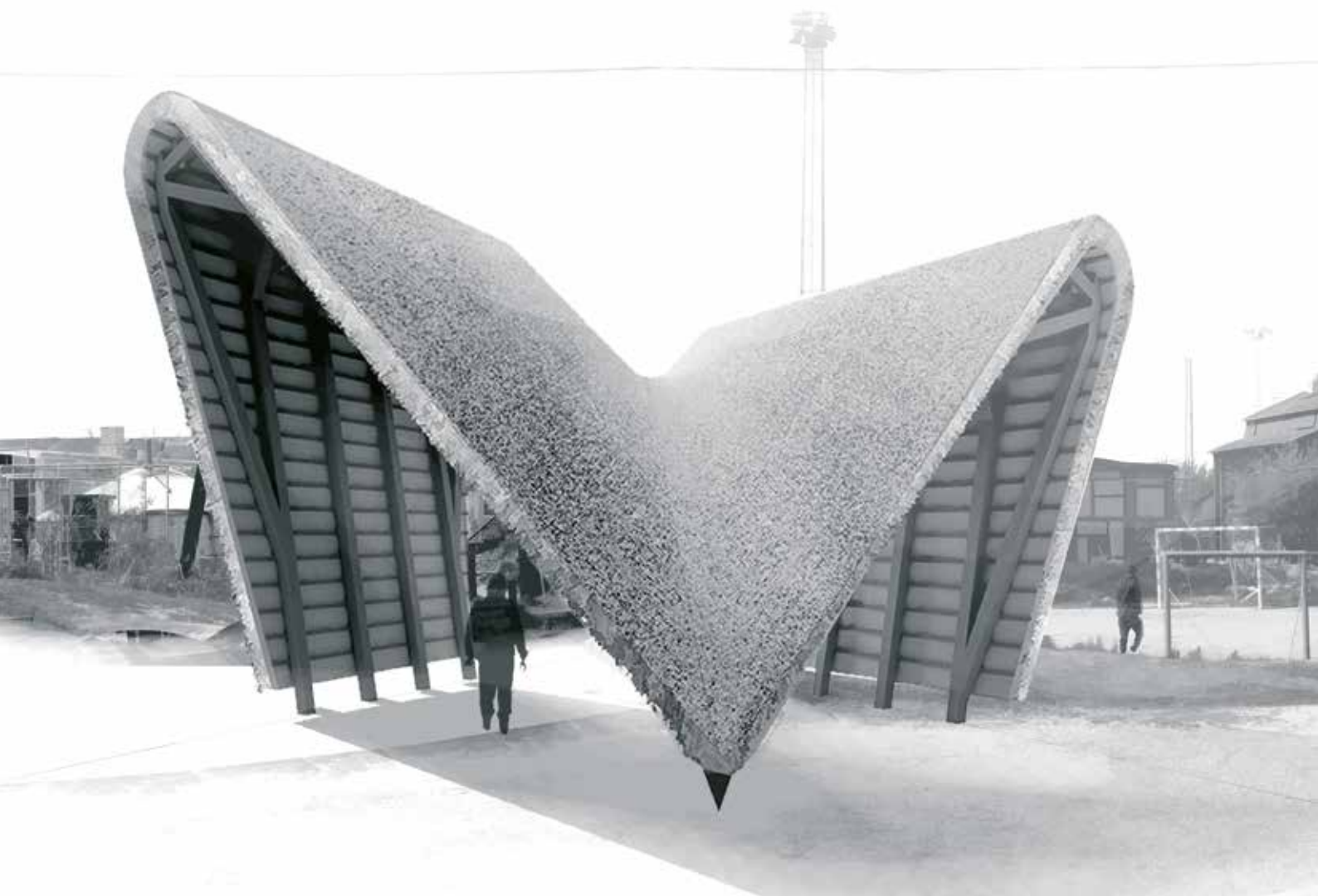

tæk

NR 3 • OKTOBER 2015 • STRAATAGETS KONTOR • ISSN 1903-5330

TEMA: Det moderne stråtag

Læs bl.a. om:

Forside: Tæk's forside prydes denne gang af et af de spektakulære forslag til en stråttækket pavillon på Godsbane-arealet midt i Aarhus midtby. Det er Morten Foller Larsen, Frederik Emil Hansen, Ida Hojlund og Eglé Urbonavičiute, alle studerende ved Arkitektskolen Aarhus, der har tegnet.

18

En tækket filmby

Svenske Karin Edlund har lavet et spændende forslag til en tilbygning af Filmby Aarhus med tækkede facader, tag og endog indvendige beklædninger med strå

04 **Hvad er meningen..?**
Uddybning af indholdet i dette tema-nummer, som har moderne stråtag som tema med masser af eksempler på ny og anderledes brug af strå

08 **Krisebevidsthed**
De unge arkitektstuderende vil have materialerne i hånden, vide mere om brugen af dem og søger i det hele taget tilbage (eller frem) mod oprindelige værdier

12 **Stråtag på Godsbanen**
6 sider med præsentation af 4 forslag til en flytbar, stråttækket pavillon, som skal opføres midt i Aarhus, når byen bliver europæisk kulturhovedstad i 2017

20 **Tanker fra en rådgiver**
Totalrådgiveren på det kommende Vadehavscenter med 2.500 m2 stråtag fortæller om sit møde med tækkeverdenen og om, hvorfor han mener, at stråtaget er miljø-mæssigt godt

STRAATAGETS KONTOR APS ejes af Tækkelaug og Dansk Tækkemandslaug og er støttet af de to laug og Sepatec A/S.

STRAATAGETS KONTOR er branchekontor for tækkemændene og sekretariat for den internationale sammenslutning af organiserede tækkemænd, ITS – International Thatching Society.

FORMÅLET med kontoret er at medvirke til at fordoble antallet af tækkede kvadratmeter i Danmark inden 2023. Det skal ske gennem fagligt udviklingsarbejde, kvalitetssikring, opbygning og formidling af viden, billigere brandforsikringer og markedsføring.

STRAATAGETS KONTOR udgiver bladet TÆK, som udsendes til samtlige tækkemænd i Danmark og Sverige samt til udvalgte målgrupper med interesse for og tilknytning til tækkebranchen.

TÆK udkommer 4 gange årligt ved begyndelsen af hvert kvartal.

Ansvarshavende redaktør og kontakt:
Jørgen Kaarup • joergen@kaarup.eu • Tlf. 21 25 91 88

Oplag: 600 stk.
Layout: Grafisk Signathur
Tryk: Werks Grafiske Hus A/S

I BESTYRELSEN FOR STRAATAGETS KONTOR:

Tækkemand Finn Guld (Formand, valgt af DTL)
Åshøjvej 8, 4600 Køge • Tlf. 40 15 71 56 - post@finnguld.dk

Tækkemand Thomas Gerner (valgt af Tækkelaug)
Hornebyvej 65, 3100 Hornbæk • Tlf. 25 21 77 52 • mail@horneby.dk

Direktør Jørgen Kaarup
Vennepunktet 9, 8300 Odder • Tlf. 21 25 91 88 • joergen@kaarup.eu

Leder

AF JØRGEN KAARUP
TÆKs REDAKTØR

Kære læser

Denne udgave af Tæk er fyldt med eksempler på, hvordan stråtaget kan indgå i moderne, kreativt udtænkte bygninger, fordi det tækkede tag er det mest fleksible af alle. Der har aldrig før været så mange arkitekt-ord og -tegninger i dette blad. Jeg er glad for de mange bidrag udefra, som giver denne udgave af Tæk sit helt eget præg og kvalitet.

Straatagets Kontor er tækkemændenes branchekontor og en væsentlig mission er at inspirere til at bygge nyt med stråtag - det mest klima- og miljøvenlige tag, der findes.

Den 28. oktober åbner transport- og bygningsministeren Building Green-messen i Forum. I to dage vil mange tusinde med interesse for grønt byggeri strømme til. Tækkebranchen vil igen i år være at finde på denne, Danmarks største fagmesse for bæredygtigt og energieffektivt byggeri.

En del af de besøgende vil kigge forbi vores stand, der i år er større og derfor byder på et bredt spektrum af visuelle udtryk, fortællinger og viden om stråtaget. Denne udgave af bladet Tæk vil være én af de ting, den besøgende kan tage med sig hjem for der at kigge mere indgående på det moderne stråtag.

Et spændende samarbejde mellem Arkitektskolen Aarhus, Den jydsk Haandværkerskole og Straatagets Kontor bærer allerede nu frugt. Læs mere om dette her i bladet, som også beskriver, hvorfor der fremover bliver endnu flere frugter at høste i dette berigende samarbejde.

De unge arkitektstuderendes bud på moderne stråtag kan forhåbentlig inspirere både arkitekter, andre studerende, bygherrer og byggefirmaer til at se med nye øjne på det tag, der på én gang har en 5.000 år gammel kulturarv i ryggen og samtidig rummer bunker af uudnyttede muligheder. Oven i købet er det moderne stråtag brandsikkert og derfor brandsikkert. Ej heller dyrere end andre kvalitets-tage.

God læselyst!

En væsentlig grund til, at det er lykkedes hollænderne at fordoble antal tækkede kvadratmeter er, at de må bygge meget tæt, når stråtaget er brandsikret

TEKST & FOTOS: JØRGEN KAARUP

Et samarbejde mellem Straatagets Kontor og Arkitektskolen Aarhus er vokset fra at være et materialekendskabskursus til nu at pege fremad mod at realisere drømmen om at få stråtaget tilbage til den by, hvorfra stråene blev smidt ud for nogle århundreder siden.

En stråttækket pavillon midt i centrum af den europæiske kulturhovedstad i 2017 bevæger sig i retning af at kunne realiseres. Aarhus Kommune er begejstret, Den Jydske Haandværkerskole, VIA University College og flere andre har meldt positivt ind til at samarbejde. Det hele skulle gerne munde ud i, at det er unge studerende, der bygger pavillonen, herunder tækker den i det kreative miljø, der hastigt vokser på det gamle godsbaneområde i 8000 C.

Det bliver i sig selv et tillægsstykke og en demonstration af et gammelt håndværks nye udtryksformer, når den stråttækte bygning tager form i 2017.

”Jeg anbefaler stråtag til alle, der tænker økologisk og bæredygtigt. Stråtaget indeholder alle elementer af sund fornuft”.

Frank Erichsen, DR's "Bonderøven"

IKKE DYRT

Nu tyder meget på, at ønsket – og på et tidspunkt formentlig kravet – om at bygge bæredygtigt fører til en renaissance for den 5.000 år gamle bygningskultur, stråtaget har rødder i. Myterne om brandfare manes i jorden, og i realiteten er stråtaget ikke så dyrt, som mange går og forestiller sig.

Et brandsikret stråtag koster således det samme som et stålpladetag som Decra Stratos og er marginalt dyrere – 6 procent – end et vingeteglstenstag med undertag.

At det nye Vadehavscenters arkitekter vandt i konkurrence med 40 andre, fordi de havde valgt strå som tag- og vægbeklædning er et faktum, der har givet genlyd. Ikke bare i Danmark, men også for nylig under det internationale møde blandt tækkemænd fra 7 lande blev der lagt mærke til de kreative kræfter, der nu begynder at løfte stråtaget i Danmark ind i en ny æra.

”Når I først har det her at vise frem, så begynder det for alvor at rulle”, lød spådommen fra lederen af det hollandske tækkekontor, Henk Horlings. Han taler af erfaring og er om nogen den, der kan tage æren for, at hollænderne har vist vejen og fordoblet antallet af tækkede kvadratmeter i kraft af tusindvis af nybygninger med stråtag.

MILJØFORDELENE

Tagrør er en plante, der er udbredt over hele verden. Den bliver ca. to meter høj på 5 måneder, bruger overskydende næringsstoffer fra det vand, den vokser i, afgiver ilt og reducerer dermed CO2 samt tilbageholder tungmetaller og andre miljøgifte i sit rodnet.

TEMA

Introduktion til dette temanummer, som rummer bunker af eksempler på moderne, kreativ og nytænkende brug af stråtaget

Stråtaget i en ny tid...

Der er miljøfordele forbundet med at vælge stråtaget som tag. Produktionen af tagrør og tækkemiscanthus har således en væsentlig lavere udledning af drivhusgasser i forhold til produktionen af de materialer, der anvendes til et traditionelt tegltag”.

Teknologisk Institut, "Miljøvurdering af tag med tagrør og tækkemiscanthus", august 2014.

Indgangspartiet til forlystelsesparken de Efteling, Holland, er blevet symbolet på hollændernes succes med at introducere stråtag på nybyggeri

Tækkemiscanthus er herhjemme tagrørets dyrkede "fætter", som kan avles uden brug af pesticider. Der er ingen udvaskning af gødning fra marker med denne særlige type elefantgræs, og den er derfor særdeles velegnet til at beskytte grundvandet imod næringsstoffer og sprøjtegifte.

At de to græsarter herefter uden bearbejdning kan lægges op på taget uden yderligere energiforbrug, ud over transport og tækkemandens madpakke, det er den simple forklaring på, at stråtaget er 'No. 1', klimavinder blandt tage.

'NO. 1'

Som de svenske tækkemænds formand, Michael Andersén, sagde under den internationale konference midt i september: "Når der ikke er flere fossile brændstoffer tilbage, så er tiden inde til, at stråtaget igen bliver 'No. 1'".

Det var sagt med både humor og med en indiansk sandhed i baghovedet: "Først når det sidste træ er fældet, den sidste flod er forurennet og den sidste fisk fanget, vil Den Hvide Mand forstå, at penge ikke kan spises."

Byggeriet bruger på verdensplan omkring 40 procent af denne klodes samlede materialeforbrug. Dermed er byggeriet uundgåeligt en væsentlig faktor i løsningen af samtlige miljøproblemer. Tækkebranchen er godt rustet til at imødekomme stigende krav inden for miljø, ressource- og affaldsområdet. <

TEMA

Der var smil og glæde blandt de studerende fra Aarhus Arkitektskole, da de på Den jydsk Haandværkerskole fik lov at prøve kræfter med tækkefaget. Nærkontakten med stråene har ført til mærkbar øget interesse for stråtaget.

Tilbage til fremtiden

Et af de mest berigende samarbejder for kommende arkitekter på vej mod større håndværksmæssig indsigt og kunnen er med tækkebranchen, skriver Arkitektskolen Aarhus

TEKST: NIELS PARK NYGAARD, LEKTOR, OG TRINE BERTHOLD, PROREKTOR, ARKITEKTSKOLEN AARHUS
FOTOS: NIELS PARK NYGAARD

Hvis man orienterer sig lidt i ordenes oprindelse, vil man finde ud af, at den græske oprindelse til ordet 'arki-tekt' ret præcist betød over-tømmer, lidt bredere forstået 'mester-bygger'.

Sådan er det selvfølgelig ikke mere. De sidste par hundrede år er der sket en gradvis frigørelse af arkitekterne og arkitektfaget fra håndværksfagene, og i dag er det en forsvindende lille andel af de arkitektstuderende, der har et svendebrev. At arkitektfaget ikke længere er en overbygning på håndværksfagene er nok en del af en generel og uundgåelig udvikling, hvor et stadig mere komplekst samfund kræver stadig mere og tidligere uddannelsesmæssig specialisering.

Denne udvikling er helt naturlig og i tråd med alt andet i uddannelsessektoren. For arkitekturen og arkitektuddannelsen har den også været frisættende og berigende.

FØDT I ULYKKE

Men det har haft en høj pris, og for mange af nutidens bygninger er – trods alle gode intentioner – født i ulykke: De bliver hurtigt grimme og strimedede, der er blanding og overophedning, driftsbudgetter bliver spist op af tidlige, uforudsete nedbrud osv. osv. Der er især to grunde:

1. fra begyndelsen er der i designprocessen ikke tænkt særlig meget over, hvordan husene skal konstrueres, og
2. der er en tendens til at ville opfinde nye løsninger hver gang. Det siger næsten sig selv, at en manglende interesse og kunnen for selve bygningshåndværket kombineret med en insisteren på at opfinde nyt er en vanskelig kombination.

Som arkitektskole og akademisk uddannelsesinstitution er det blandt andet vores job at præstere nye og uventede tanker og syn på verden. Det kræver, at man ikke altid er alt for bundet af 'virkelighedskrav'. Vi skal altså løbende justere vores uddannelsesstilbud, så vi tjener vores kandidater, vores bygningskultur - og omverden generelt - bedst muligt. Vi kan ikke ignorere det problematiske i, at vores kandidater i for lille omfang kan 'tænke byggende'.

” En spændende udvikling for faget og arkitektuddannelsen, hvor morgendagens byggeri kan tage afsæt i det bedste fra bygningskulturarven og håndens erfaring og bringe moderne byggeri til et helt andet avanceret og levedygtigt niveau.”

Trine Berthold, prorektor, Arkitektskolen Aarhus

LÆG VEJEN FORBI

Arkitektskolen Aarhus har derfor de seneste år opbygget omfattende værkstedsfaciliteter, der – ud over gængse støbe-, træ- og metalværksteder – råder over højteknologiske vidundere som cnc-fræser, laser- og waterjet-skærere, forskellige 3D-printere, robotter og meget mere. I alle grene af uddannelsen er der nu et større fokus på at frembringe, ikke kun tegninger og modeller, men også bygningsdele og undertiden bygninger i fuld størrelse. Alle læsere af dette blad opfordres til at lægge vejen forbi og se vores værksteder.

Ud over en opgradering af værksteder og et større fokus på produktion i uddannelsen har vi også fokuseret mere på at samarbejde med virksomheder og andre institutioner i uddannelsen af vores studerende. Et af de mest berigende samarbejder, hvor håndværk, kulturarv, innovation og bæredygtighed går op i en fantastisk helhed, er samarbejdet med Straatagets Kontor og Den Jydsk Haandværkerskole i Hadsten.

STRÅTAG FALDER I HAK

Her er et håndværk med et materiale, der trækker næringsstoffer ud af vores overgødede vådområder, det lægges stort set uforarbejdet op på taget (eller facaden), det kræver viden, håndelag og et godt øje, årtusinders bygningskultur og – historie forbindes, og så er det fantastisk smukt. Med en lille smule innovation kan stråtaget falde i hak med byggepraksis af det 21. århundrede.

Man kan læse mange bøger og rapporter om det ene og det andet og stadig føle sig lidt fremmed, men når de studerende får materialet i hænderne, som de har prøvet det i Hadsten, under kyndig vejledning af erfarne og engagerede tækkemænd, så er der rigtig meget, der falder på plads.

Vi oplever i øjeblikket på Arkitektskolen Aarhus, at håndværket og det direkte arbejde med materialet nyder stor interesse blandt undervisere og studerende. Det manuelle traditionstunge håndværk sammenlagt med de mange nye digitale programmer og maskiner – åbner nye muligheder for arkitektfaget og byggebranchen.

HELT NYE MULIGHEDER

De studerende 'skitserer' 1:1 og praktiserer 'research by design', dvs. de undersøger og skitserer direkte ved at bygge. Afstanden mellem tegnebord og 'byggeplads' eller værksted er nærmest elimineret – og vekselvirkningen mellem teori, skitse, model og bygget detalje vil fremover blive endnu mere dynamisk og udviklende.

Vi ser altså helt nye muligheder for anvendelse og formgivning af f.eks. stråtaget, der som traditionelt byggemateriale og med en traditionel byggeproces kan udfordres og anvendes i nye sammenhænge. En spændende udvikling for faget og arkitektuddannelsen, hvor morgendagens byggeri kan tage afsæt i det bedste fra bygningskulturarven og håndens erfaring og bringe moderne byggeri til et helt andet avanceret og levedygtigt niveau. <

ØVERST: Kandidatstuderende (her Nikita fra Nepal og Stine fra Danmark) på tækkekursus i Hadsten

HEROVER: Bachelor-studerende på træværkstedet. Når der er kø ved cnc-fræsere, kan man øve sig med stemmejern i stedet.

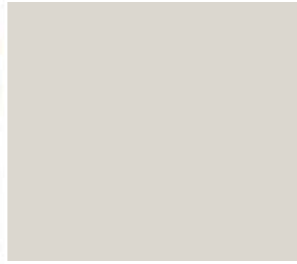
HERUNDER: "Et meget berigende samarbejde", kalder Arkitektskolen Aarhus, at knap 150 af skolens studerende har haft strå og tækkeskov i hånden en dag på Den jydsk Haandværkerskole

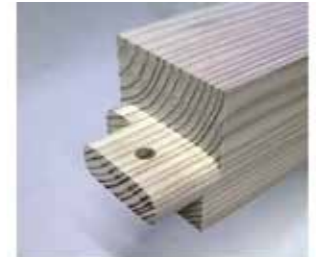

Fagligt introduktionskursus. Et kort besøg ved arkitekten Egil Fischers eget hus, Nørrehald. Ruud Conijn havde stigen med, og vindskeden trængte til at blive rettet op. Arkitektstuderende Ehsan Fazli har en fod på stigen.

Første hold kandidatstuderende, anført af Bjarne Johansen og Ruud Conijn, efter nogle kolde og blæsende men spændende og lærerige timer på DjH

Træsamlinger i en hytte udført af dengang studerende, nu arkitekt Johan Stoustrup. Udgangspunktet er de gammelkendte samlinger, men justeret med henblik på at kunne fremstilles i cnc-fræsere – som ikke kan lave skarpe indadgående hjørner, så det hele bliver mere rundt. Det bliver det kun smukkere af.

1.års-studerende på træværkstedet.

Efter studier af træsamlinger bygger bachelorstuderende et langt bord, som bruges flittigt af hele skolen til udstillinger: det kan jo adskilles nemt og uden brug af værktøj, pakkes ned, eller flyttes til et nyt udstillingssted på arkitektskolen eller ude i byen

Krisebevidsthed

Der er en klar tendens til, at arkitektstuderende vil vide noget om byggeteknik og have materialer i hænderne

TEKST OG FOTOS: LARS HOLT OG NIELS PARK NYGAARD, UNDERVISERE VED ARKITEKTSKOLEN AARHUS

Som underviser på en arkitektskole kan man, i kraft af de opgaver man stiller og de forelæsninger og den vejledning man leverer, lede de studerendes interesser og holdninger i bestemte retninger – men kun i begrænset omfang.

Arkitektstuderende er nemlig en gruppe mennesker, der kollektivt udgør en uhyre følsom seismograf i forhold til skred og tendenser i kulturen og samfundet som helhed, også på globalt niveau.

Omkring 2008-2009 skete der et skift i de arkitektstuderendes fremstilling af deres projekter: De glittede og farvestrålende fotorealistiske computerbilleder af spektakulære, skulpturelle projekter blev færre, blyantstegningerne kom igen, ofte på gulligt teknisk tegnepapir oplæbet på mdf-plader.

RADIKALE OG KRITISKE

Også indholdsmæssigt blev projekterne mere sagtmødige og dy-myge – ved første øjekast i hvert fald. Ved nærmere eftersyn blev

de nok generelt mere radikale og kritiske i forhold til deres egen disciplin og verdens tilstand, end den oplevelsesøkonomiske yes-attitude, der prægede 00'ernes typiske arkitektskole-projekter.

I løbet af de seneste par år er der yderligere kommet en tendens i retning af det mere byggetekniske interesserede. Også her er interessen kritisk og innovativ: Kan vi lave en bedre hulmur...? Kan vi – med cnc-fræser og stemmejern – finde på noget bedre end sømplader og bmf-beslag...? Kan man tække og isolere i én arbejdsgang...? O.s.v.

Et tidsmæssigt sammenfald med den såkaldte finanskriser er let at få øje på, og ligesom kjolelængden siges at følge de økonomiske konjunktursvingninger op og ned, er der nok også en årsagssammenhæng her.

Tendensen ser dog ud til at stikke dybere og være mere omfattende end blot et modefænomen eller en flygtig reaktion på konjunkturer. Der er nok også tale om en reaktion ovenpå 00'er-arki-

tekturens skamløse sensationsjagt: Bæredygtighed og bekymring for vores miljø er omsider trængt ind som noget reelt i arkitektuddannelsen.

MATERIALET I HÅNDE

Der er også tale om en træthed over den voldsomme teknokratisering af vores byggeri, der som tendens reducerer arkitekten til enten pauseklovn, excentrisk kunstner eller – ja, lige præcis – teknokrat. Et savn efter at have materialerne mellem hænderne er også opstået. At kunne se, mærke og forstå sammenhænge. At komme af med og over en fremmedgjorthed over for det at bygge og over for de materialer man bygger med: Hvor de kommer fra, hvordan de bliver forarbejdet, hvordan de forfalder osv. osv.

Et tilsyneladende større og større antal studerende tager nu, i en periode, orlov fra skolen for at supplere deres arkitektuddannelse med et halvt års murer-, tømrer- og snedkerkurser på de tekniske skoler.

FLERE TÆKKEDE TAGE

Efter vi indledte samarbejdet med Den jyske Haandværkerskole og Straatagets kontor, er det blevet helt almindeligt at se både bachelor- og kandidatprojekter med tækkede tage og facader. Og mindst én bachelorstuderende tog efter endt 2-dages tækkekursus arbejde hos en tækkemand – og har et stående tilbud om en læreplads.

Som lærer kan man selvfølgelig grine lidt af, at vi åbenbart driver en masse studerende på flugt fra arkitektskolen. Flugten er heldigvis bare midlertidig og en del af deres uddannelse. De kommer tilbage og bliver endnu bedre arkitekter. Men som undervisere kan vi ikke gøre så meget andet end at stille nogle rammer op og skubbe lidt i den ene eller den anden retning; det er de studerendes egen energi, følsomhed og interesser der driver værket. <

Fagligt introduktionskursus i maj 2015. Studerende på besøg hos Bjarne Johansen og hans sauna i baghaven. Tagrør, kogte pilekviste, egetømmer, kulekalk og hestehår – og ikke en revne i den indvendige puds efter fire år. Det er dét der interesserer de studerende – og ikke det måske lidt Tolkien-agtige førstehåndsindtryk

TEKST & FOTOS:
LARS HOLT OG NIELS PARK NYGAARD,
UNDERVISERE VED ARKITEKTSKOLEN AARHUS

”E nhver der gør fremskridt og skaber nyt, gør som roere: Bevæger sig fremad, mens de ser tilbage på fortiden og det allerede eksisterende, så de kan genopfinde dets grundlag”, sagde den nu afdøde baskiske kunstner Jorge Oteiza.

Vi fandt det passende som motto for et såkaldt fagligt introduktionskursus i maj 2015. Intro-kurserne har som formål at introducere bachelorstuderende til uddannelsesindhold og – tilbud på kandidatuddannelsen. At forberede og afvikle et sådant kursus er en god anledning for undervisere til at overveje og formulere, hvad der er humlen i lige præcis ens egen kandidatundervisning.

Kurset kom til at handle om, hvad og hvordan vi - i et bæredygtighedsmæssigt og alment bygningskulturelt perspektiv - kan lære af præindustrielt og traditionelt byggeri i en moderne sammenhæng. Efter en øvelse i at sammenligne rumlige disponeringer i bygninger fra vidt forskellige epoker – og tegne dem igen - samt læsning og diskussion af et større antal tekster, tog vi på en intens éndags studietur.

TOLKIEN-SAUNAEN

Første stop var i True ved Mariager hos tækkemand og tidligere lærer ved Den jyske Haandværkerskole, Bjarne Johansen. Studieobjektet her var en ganske lille bygning på Bjarne Johansens grund, en sauna, som har været publiceret i flere sammenhænge før.

At genopfinde fortiden til fremtiden

Den er iøjnefaldende, skulpturel og smuk - usædvanlig på en lidt sword-and-sorcerer eller Tolkien-agtig måde. Men den er det ikke for at gøre sig interessant, det er langt hen ad vejen ren pragmatik mht. konstruktion og funktionalitet, der ligger bag formen: Eg, der naturligt er vokset kroget, kan bruges til både stolper og bænk – men på den naturlige væksts præmisser.

Isolering og regnskærm omkring den kompakte bygning er naturligvis tagrør, og indvendig er der pilekviste, pudset med kulekalk armeret med hestehår. Saunaen har stået der i godt fire år, i storm og regn og af og til med -20 grader udenfor og +80 indenfor – og der er ikke én eneste revne at se i den indvendige puds. Det kunne være interessant at opføre en tilsvarende sauna i moderne eller mere gængse materialer og konstruktionsmåder ved siden af, og se hvordan den ville klare bevægelser fra vindlast og temperaturforskelle.

De to lærere bag projektforslagene på de følgende sider fortæller her om et undervisningsforløb på Arkitektskolen Aarhus, der munder ud i en konkret bygning med stråtag

Frank Erichsen alias DR's Bonderøv holder let en samling arkitektstuderende fanget med sine fortællinger om overvejelser bag og udførelse af det nye stuehus på Kataniegården.

NY UDVIKLING FRA GAMMEL KUNNEN

Næste stop var i Revn, hos Frank Ladegaard Erichsen, fra TV også kendt som "Bonderøven", der – som de fleste ved – er ved at bygge et nyt stuehus. Set udefra er huset tilbageskuende, det ligner noget fra en svunden romantisk tid, men inden i: - I vægge, tag og gulve er det noget af et innovationsprojekt: En blanding af gamle, traditionelle teknikker og materialer, noget hentet fra den mere alternative selvbyggerverden af muslingskaller og lufttørrede lersten, og andet fra de allernyeste, kun delvis gennemprøvede metoder.

Isoleringslagene er forsynet med fugtmålere, så de uventilerede, men diffusionsåbne konstruktioner kan overvåges som et videnskabeligt forsøg. Også stråtaget er udført uden ventileret hulrum under, og er således regnet med som isolering. Interessant at man skal ind i noget, der ligner et hus fra sidst i 1700-tallet for at se byggeteknisk innovation der virkelig rykker.

Frank Ladegaard Ericson fortæller med smittende begejstring om projektet, men ærgrer sig også lidt over at det, trods intentioner om at gøre det hele mere simpelt, faktisk er blevet ret komplekst byggeri. Det er dog stadig simpelt sammenlignet med et konventionelt, nutidigt byggeri, og det er under alle omstændigheder uhyre spændende: Snusfornuftigt og helt modigt på en gang.

MEGET AT LÆRE

Sidste stop på Djursland var arkitekten Egil Fischers ferieby ved Femmøller Strand og baglandet ind i Mols Bjerge. Her havde tækkemand og og faglærer ved Den jyske Haandværkerskole, Ruud Conijn, forberedt en introduktion til området og sørget for adgang til Lille Strandkær, et sommerhus Egil Fischer tegnede til Karen Blixens søster, Ellen Dahl.

Også her tager huset sig umiddelbart ud som 'traditionelt' og 'dansk' med sit store valmede stråtag og tjærede bindingsværk

Arkitektstuderende på besøg i Lille Strandkær, tegnet af arkitekten Egil Fischer på bestilling af Karen Blixens søster Ellen Dahl. En fantastisk blanding af dansk husmandssted og italiensk renæssancevilla

med tavlfarvede teglsten – men rumligt er det en renæssancevilla en miniature med et stort rum i fuld højde i midten, omgivet af små rum en suite i to planer. Et lille kompakt hus udefra, men stort og generøst indeni og ved indgangen, hvor en porticus med søjler binder lysningen i egeskoven sammen med det store, centrale rum inde i huset.

Der er meget at lære af andre tiders og steders bygninger, både byggeteknisk og hvad angår rumlig organisering og placering i forhold til terræn, verdenshjørner, vindretning osv. Egil Fischer lærte både af den lokale traditionelle byggeskik og af renæssancens Italien, og kombinerede det hele ind i en forholdsvis moderne byggeteknik: Tømmeret er savskåret, og der er brugt både stål og beton, dengang i midten af 1920'erne, da huset blev bygget.

DEMONSTRATIONS-PROJEKTET

I den sidste halvanden uge af kurset indgik de studerende i et projekt, der er et samarbejde mellem Straatagets Kontor og Arkitektskolen Aarhus. Projektets konkrete formål er at få opført en bygning af træ og tagrør på godsbaneområdet i Aarhus. Bygningen skal igennem kulturby-året 2017 danne ramme om begivenheder og udstillinger med fokus på ressourcer, miljø, bæredygtig by- og landskabsudvikling og håndværk.

Ud over dét skal bygningen også i sig selv være en demonstration: Tagrør fra Brabrand Sø, som er forlængelsen af Den grønne Kile, der begynder ved Godsbanen. Lokale videns- og uddannelsesinstitutioner skal tegne og bygge – og på den måde konkretiserer bygningen lokale potentialer. Vi forventer, at det bliver en event i sig selv, at det bliver studerende, der i en slags åben 1:1-værksted selv bygger og tækker under kyndig vejledning.

De studerende blev bedt om at tegne forholdsvis gennemarbejdede forslag, hvor de skulle integrere tanker om de rumlige sammenhænge, pavillonen skal indgå i, med hvordan den skal bygges, så den overholder tækkefagets tommelfingerregler mht. hældning osv.

Projekterne skulle integrere gamle traditionelle håndværk og et materialekendskab til træ med moderne teknologiske muligheder. Desuden skal bygningen kunne adskilles, flyttes og samles igen et andet sted. Placering og rumlig disponering måtte de selv tænke præcisere og udvikle.

Når arkitektstuderende får frie tøjler og en opgave, de finder meningsfuld, er det utroligt hvad de kan nå af meget høj kvalitet på meget kort tid. Vi har, på baggrund af de studerendes skitseprojekter, været i dialog med kommunen og fået grønt lys til at fortsætte. Vi skitserer, udvikler og projekterer i 2016, og bygger i foråret 2017. Fortsættelse følger. <

Stråttækt pavillon

midt i Europas kulturhovedstad

42 studerende på Arkitektskolen Aarhus har tegnet 10 bud på, hvordan en pavillon med stråtag midt i Aarhus kunne se ud – her er 4 af dem

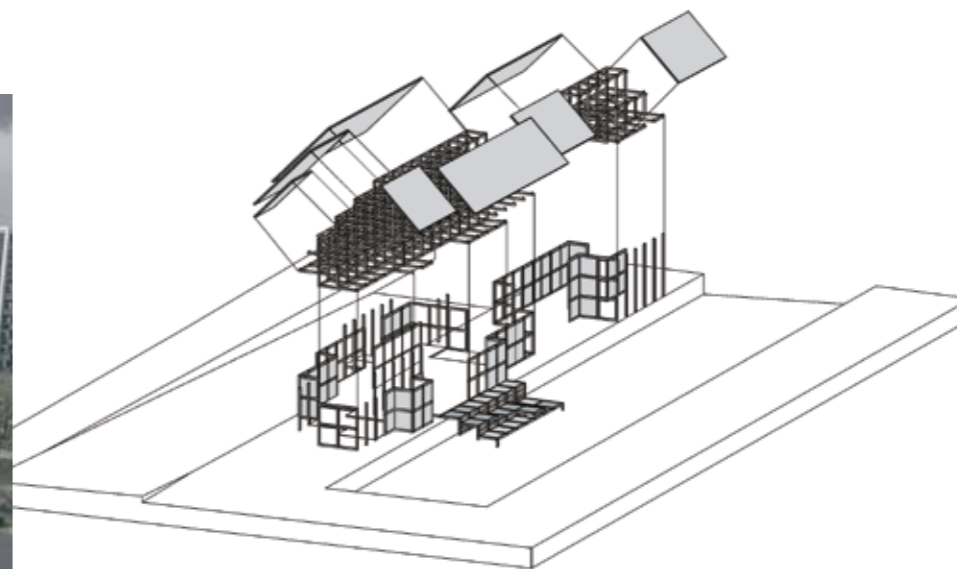
”Tegn en pavillon, som skal fungere som udstillingsvindue for bæredygtigt byggeri, byudvikling og det gode håndværk. Den skal placeres på Godsbanen-området midt i Aarhus city, være flytbar, og den skal rumme udstillinger og aktiviteter om bæredygtigt byggeri. I det kommunens fremtidsplaner ikke er helt lagt fast endnu, skal pavillonen være let at bryde ned, flytte og sætte op et andet sted”.

Det var den opgave, 42 tredje års-studerende på Arkitektskolen Aarhus fik i maj. To en halv uge senere afleverede de, og lærerne var imponerede. ”Flotte, gode, spændende og yderst varierede

bud”, siger lektorerne Lars Holst og Niels Nygaard.

Tæk bringer på disse og de følgende 4 sider de projekter, de to lærere valgte ud, når vi ikke kunne vise alle 10. De ledsages af de studerendes egne intentioner og beskrivelser, let omskrevet.

Tanken er, at stråtaget skal være synligt for de mange gæster og turister, der vil valfarte til Aarhus, når byen og Region Midt i 2017 er Europas Kulturhovedstad. De studerendes projekter har synliggjort og konkretiseret idéen om en stråttækket bygning på området ved Godsbanen og Den grønne Kile i Aarhus city, som kommunen er begejstrede for og har principgodkendt.

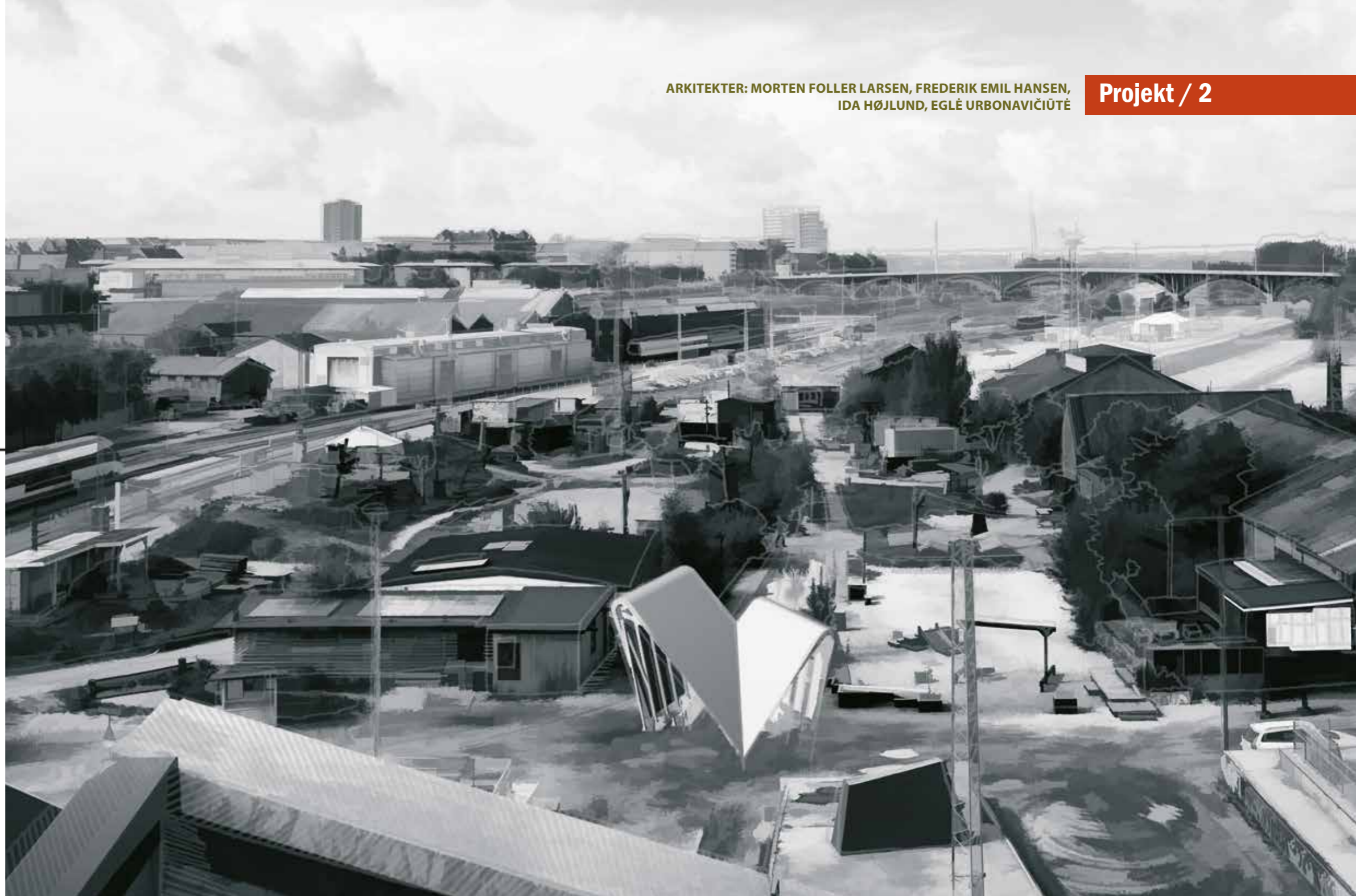
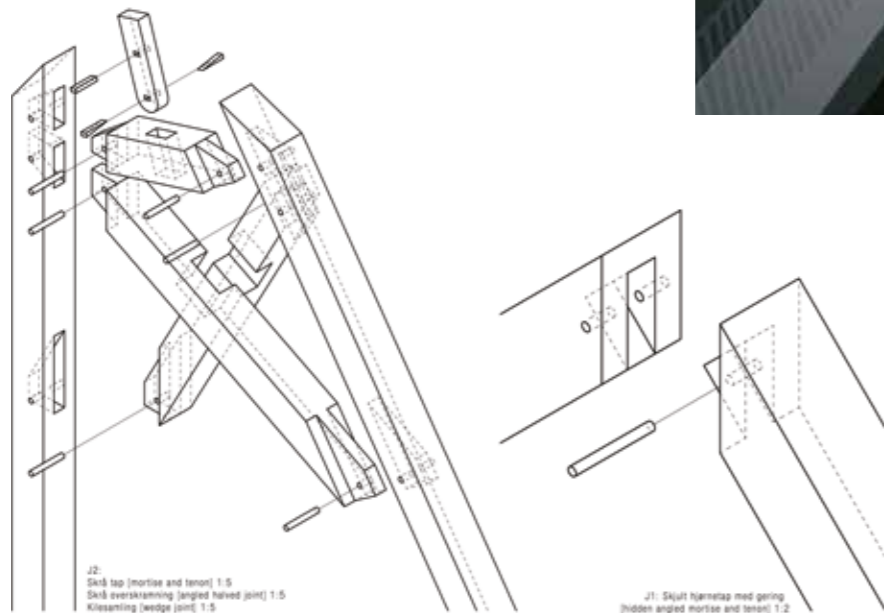
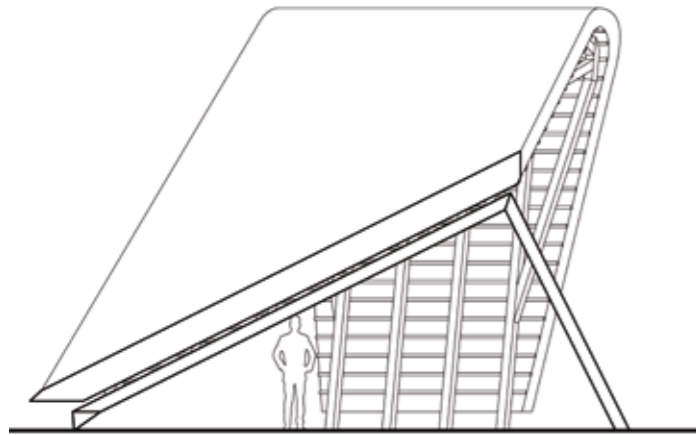
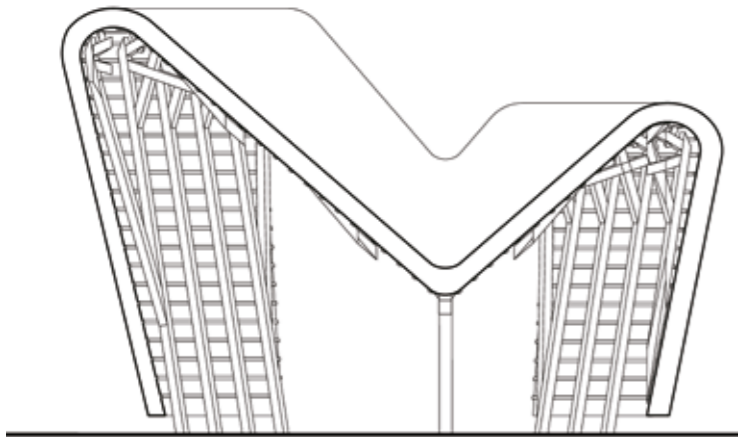
Tækkede moduler

EN SPÆNDENDE TRÆKONSTRUKTION MED TÆKNING AF BÅDE TAG OG FACADER MED DIREKTE KIG TIL STRÅENE INDEFRA

En lade eller hangar til udstillinger og begivenheder. Modulbyggeri og simpel form, men med smukke, varierede lysindfald og mange åbninger til omgivelserne. Tækkede præfabrikerede facademoduler kan monteres efter behov.

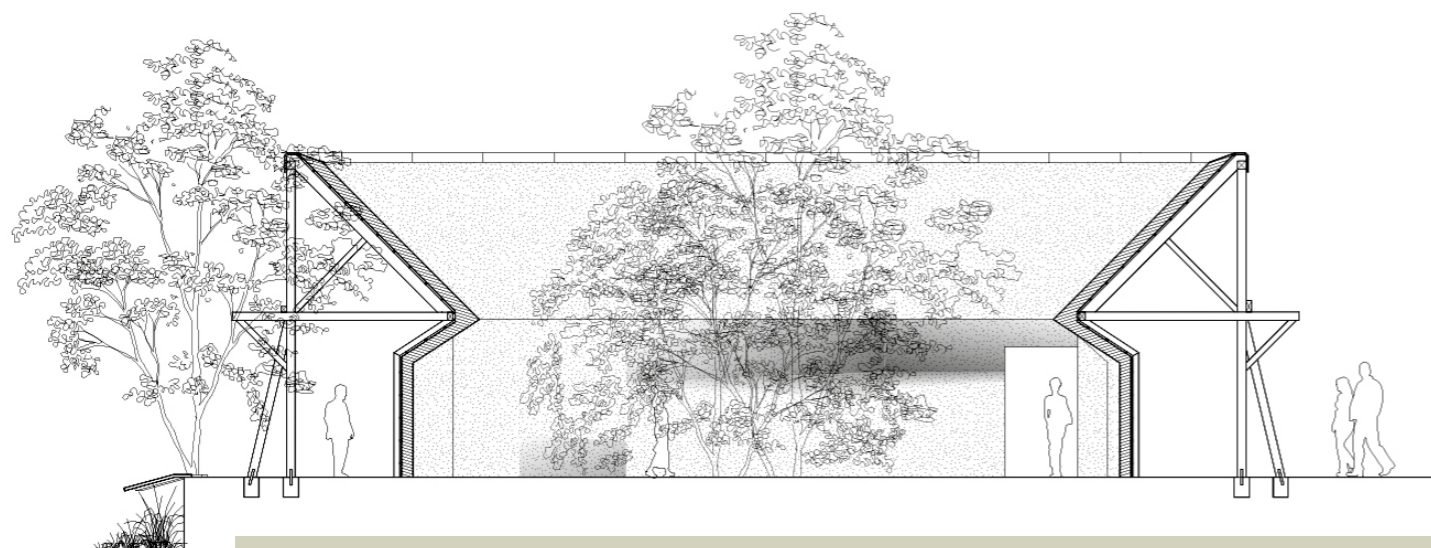
Et stærkt skulpturelt forslag til markering og overdækning af et sammenløb af stier, men også en pavillon, der kan fungere som sceneoverdækning

Næsten som en cello

” HVOR TO SPOR BLIVER TIL ET, TILTRÆKES DU AF DENNE PAVILLON OG TRÆKES IND I DEN. NÆSTEN SOM EN CELLO STÅR DEN, LØFTET OVER JORDEN, SAMTIDIG MED AT DEN ER FORBUNDET MED JORDEN ET AFGØRENDE STED. MANIFESTERENDE OG STÆRK.”

Så poetisk beskriver denne gruppe deres bud på en flytbar pavillon, som helt sikkert ville tiltrække opmærksomhed – og give tækkemanden grå hår i hovedet over, hvordan skotrenden skulle udføres bedst og mest solidt.

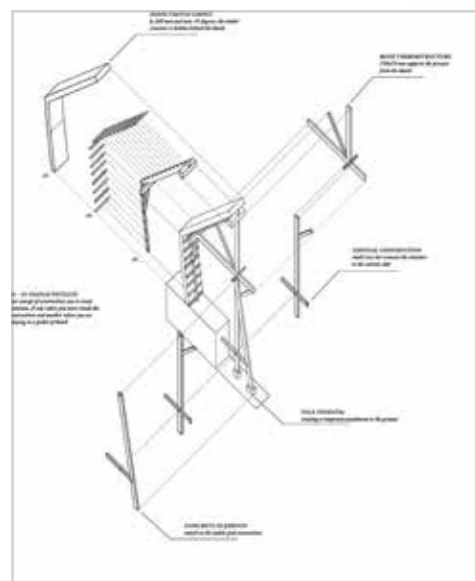

En moderne 4-længet gård

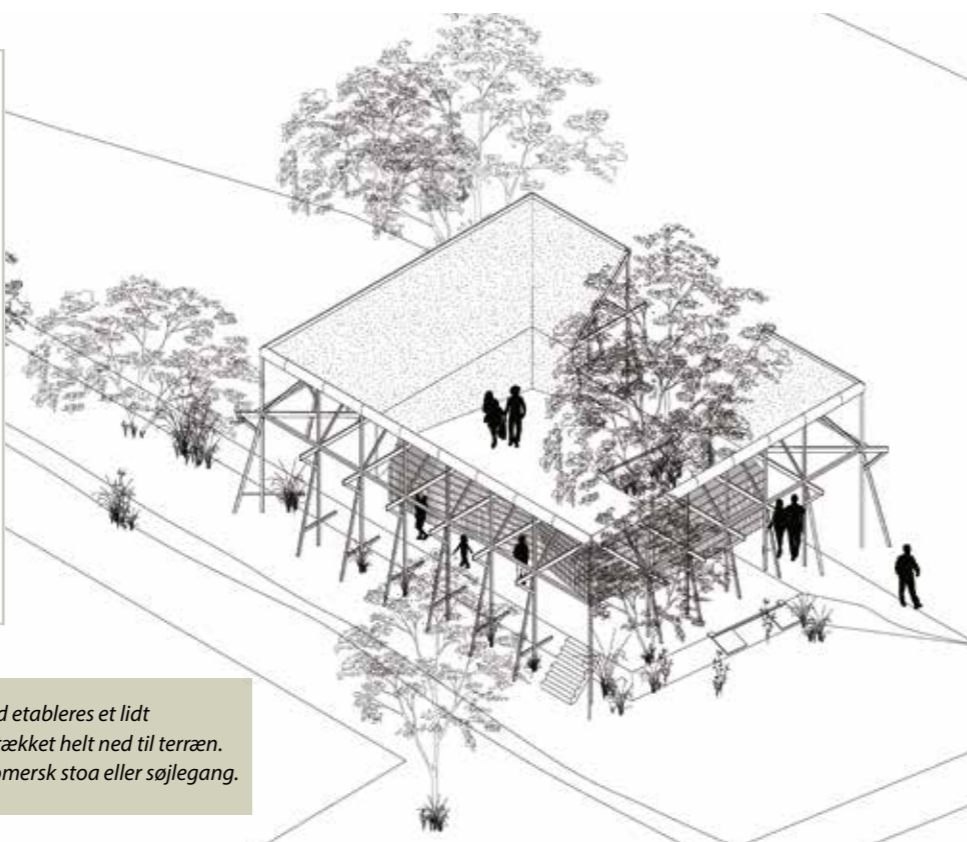
“PAVILLONEN ER ET EKSEMPEL PÅ INTELLIGENT OG INNOVATIV ANVENDELSE AF ET LOKALT PRODUCERET MATERIALE...”

Gruppe 7 tog udgangspunkt i en nytolkning af den 4-længede gård på landet, som har en slags privat rum inde på gårdspladsen, omgivet af det lavt hængende stråtag. Her er også tækkede facader, som er brugt kreativt og forskelligartet på bygningen.

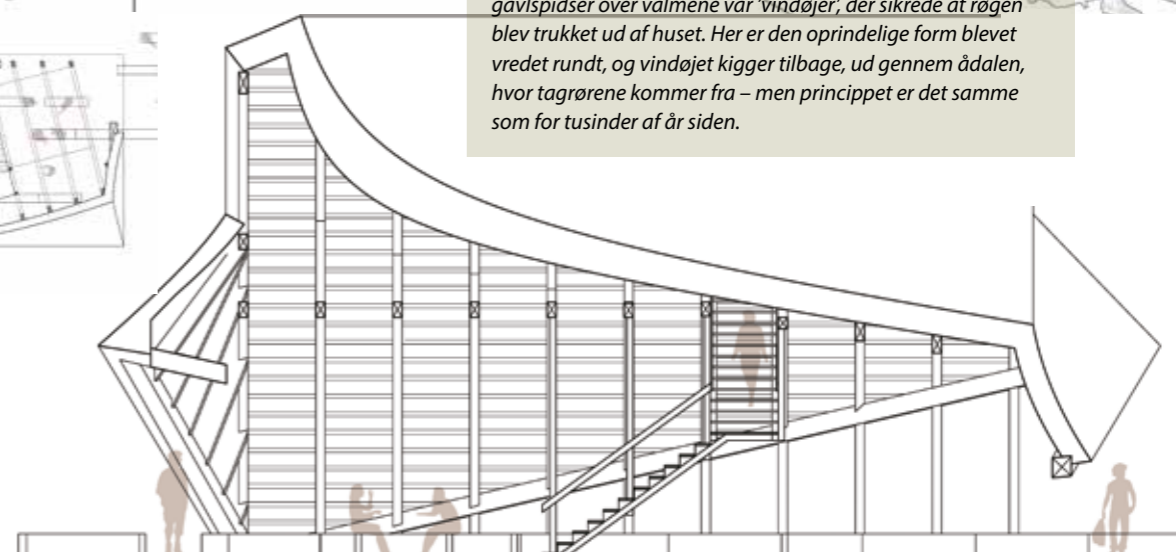
Set ude fra har det her bud på en flytbar pavillon meget iøjnefaldende tømmerkonstruktioner. Den grundlæggende idé var at skabe kontrast.

Med inspiration i den traditionelle, firlængede gård etableres et lidt hemmeligt have- eller gårdrum, foret med tagrør tækket helt ned til terræn. Udadtil er projektet næsten som en vrangvendt, romersk stoa eller søjlegang.

En nyfortolkning af en ældgammel husform, hvor de små gavlspidser over valmene var 'vindøjer', der sikrede at røgen blev trukket ud af huset. Her er den oprindelige form blevet vredet rundt, og vindøjet kigger tilbage, ud gennem ådalen, hvor tagrørene kommer fra – men princippet er det samme som for tusinder af år siden.

Et fornyet jernalderhus

MED RØDDER I BL.A. DANSKE JERNALDERHUSE MED ÅBNE GAVLE, ER DET LYKKEDES AT SKABE EN SPÆNDENDE OG ANDERLEDES PAVILLON MED EN HELT ÅBEN OG INDBYDENDE SIDE

“Et simpelt koncept”, kalder den her gruppe sit bud på en flytbar bygning med traditionel tømmerkonstruktion, et tag med mere end 45 graders taghældning samt en moderne, tækket væg.

“Vi ønskede en klar form”, skriver gruppen, som også har genbrugt jernbanesveller som bænke, både uden for inde i bygningen.

En nyuddannet arkitekt ser gerne mere stråtag på nybyggeri og har derfor tegnet 440 m² til Filmbyen i Aarhus med strå på tag og vægge

Filmby med stråtag

TEMA

TEKST: KARIN EDLUND & KIRSTINE BOVBERG CHRISTENSEN
ILLUSTRATIONER: KARIN EDLUND

Sammen med 60 andre studerende fra Arkitektskolen Aarhus var svenske Karin Edlund i efteråret 2014 på Den Jydske Håndværkerskole for at få større kendskab til stråtag som materiale.

På hendes afdeling på arkitektskolen, Regenerative Architecture, blev der lagt stor vægt på bæredygtighed. Det er én af grundene til, at hun i sit projekt har valgt at bruge stråtag som facademateriale for aktivt at udnytte stråenes isolerende egenskaber.

I projektet, der er en ny bygning til Filmbyen på Aarhus Havn, har Karin Edlund valgt strå til både tagflader og facader, og sågar nogle steder som indvendig vægbeklædning.

"Jeg er nyuddannet arkitekt, kandidat, fra Arkitektskolen Aarhus", fortæller Karin Edlund. "Det afsluttende år på skolen, var jeg på Studio Regenerative Architecture, hvor jeg lærte meget om byggematerialer og forskellige former for bæredygtige løsninger og tværfagligt samarbejde.

Jeg er født og opvokset i Stockholm og er for nylig flyttet til Oslo. Her arbejder jeg lige nu med en opgave, der omfatter studier af muligheder for fremtidigt byggeri i massivtræ i et stort kystområde i det centrale Sandefjord. Samtidig er jeg på udkig efter mere ar-

bejde, gerne på en tegnestue som fokuserer på gode materialer og bæredygtige løsninger."

Hvorfor blev du fascineret af stråtag?

"Jeg har altid syntes, at stråtag på gamle huse var meget smukke, men jeg har måske været lidt blind for dets potentiale. Det var først, da jeg forelskede mig i et hus med stråtag i Japan for nogle år siden, at jeg begynde at overveje, at stråtag kan fungere i en moderne og urban kontekst. Det viste sig jo så senere, at der allerede findes en hel del inspiration og gode eksempler på moderne brug af strå, såsom Gerth Wingårdhs Tåkern, udover en del danske og især hollandske projekter."

Hvad gør strå spændende at arbejde med som arkitekt?

"Det er et levende og blødt materiale med en fantastisk tekstur. På mange måder er det et rigtig godt materialevalg i forhold til miljø og CO₂-udslip, men det er samtidigt et materiale der kræver vedligeholdelse og godt håndværk, hvilket kan være provokerende i et samfund, der stræber efter vedligeholdelsesfrie materialer. Derfor er strå også et interessant materiale at diskutere i forhold til arkitektur og tid. Hvilken værdi lægger vi i dag i godt håndværk, og hvad betyder bygningens ældning for relationen mellem bygning og menneske...?"

Vil du gerne arbejde med strå fremadrettet?

"Ja det har virkelig været spændende. Jeg tror interessen for strå er mindre udbredt i Norge end i Danmark, men det må der gerne snart blive lavet om på."

I en drømmeverden med alle muligheder åbne: Hvad ville du så tegne med strå på?

"Måske en hel by tækket med strå – veje, gadelys og biler inklusiv...!"

Hvori består dit projekt?

"Udgangspunktet for projektet var at skabe en ny bygning på 440 m² til Mediecentret Filmbyen i Århus. Denne klynge af virksomheder og organisationer er centralt placeret i det gamle havneområde i Aarhus. Bygningen ligger ud til en ny kanal, som ifølge lokalplanen er en del af den nye havnepromenade, som strækker sig nord til syd. Kanalen er et symbol på den oprindelige kystlinje.

Inspireret af de gamle fabrikstypologier i havneområdet, var mit forslag en lav bygning, bestående af en serie af gavle vendt mod vandet. De skrå tage muliggør store og effektive lysindfald fra nord. Det kontekstuelle formål har været at beholde udsigten til og fra de eksisterende bygninger, og at slutte sig til de nuværende tilgange til området."

Hvad er dine fokuspunkter?

"I projektet har jeg stræbt efter at bruge biologiske materialer med store miljømæssige fordele. Det hovedsaglige materiale på

facader og tag er strå. Mens strå vokser, hindrer det overgødning og algevækst i omkringliggende søer og binder samtidigt CO₂ fra luften. Til forskel fra andre materialer kræver strå næsten ingen energi i forarbejdningen. Strå isolerer godt og kan øge den termiske effekt i bygningen, hvilket mindsker energiomkostningerne og CO₂-udslip under hele bygningens levetid.

Mediebranchen kan være meget omskiftelig, så mit fokus har også været at skabe fleksible rum, som nemt kan tilpasses anderledes og nye situationer."

Hvordan er projektet udformet?

"Konstruktionen bygger på et additivt system af rammer i limtræ. Interiøret består af et kontinuerligt system af skydevægge, som kan være åbne eller lukkede, så brugerne selv kan forvalte pladsen og inddele den i større eller mindre rum alt efter behov.

Bygningen er også tilpasningsdygtig når det gælder vejret. Havnen er meget udsat i det blæsende klima, så intentionen med projektet er også at bidrage til et mere attraktivt område at besøge og arbejde i."

Hvad er projektets stærke sider?

"Det er en plads hvor mennesker kan mødes og interagere, måske den vigtigste del i hele bygningen. En flydende serie af sociale rum, der fungerer som katalysator for forskellige foretagender, der giver liv til hele bygningen." <

Stråtaget har en klar fordel i sin miljøvenlighed, men tækkebranchen ville gavne sagen ved at blive enige om, hvilke tekniske løsninger, der skal anbefales, skriver arkitekten bag Vadehavscentret

I visualiseringen af det kommende Vadehavscenter er indlagt, at de besøgende er nysgerrige over for stråtaget.

Dorte Mandrup Arkitekter har bl.a. hentet inspiration i bygningen her, som er hovedbygningen i det svenske naturcenter ved søen Täckern.

Tanker fra en rådgiver

TEKST: KASPER PILEMAND, MAA, PROJEKTLEDER HOS DORTE MANDRUP ARKITEKTER

forbindelse med den aktuelle udvidelse og ombygning af Vadehavscentret, valgte vi et, for os her på tegnestuen, nyt materiale til både tag og facade, nemlig strå. Vi kender jo alle til det, men det er nyt for os at omsætte det fælles kendskab til det stråttækkede tag til en konkret tilegnelse af ny viden.

Det gælder både de tekniske aspekter i stråttækningen, og ikke mindst den måde vi i projektet udfordrer den gængse opfattelse herhjemme af stråtag som noget, der kun anvendes på taget. I tilfældet Vadehavscentret er både tage, facader og udhæng tækkede.

SKULPTURELLE STRÅ

Valget af at anvende et kendt, lokalt materiale i større udstrækning end sædvanligt udsprang af ønsket om at anvende de tækkede stråes særlige egenskab af at kunne formes skulpturelt. Samtidig var også ønsket om at anvende et materiale, der ikke bare er almindeligt anvendt lokalt, men som også i vores øjne netop ved Vesterhavet kunne falde meget naturligt ind: Nærmest som en bygning lige så meget i familie med digerne mod havet som med gårdene omkring.

Da vi var udpeget som vinder af arkitektkonkurrencen, gik vi mere i dybden med de tekniske dele af projektet. Noget af det første, vi gjorde, var at kontakte tækkfolk, Straatagets Kontor, formændene for laugene m.fl. Det stod hurtigt klart, at tækkebranchen er en branche, der rummer mange ildsjæle, mange mennesker dedikeret både til deres fag og til den kulturhistorie, der naturligt er en del af faget.

NICHE-BRANCHE

Det stod dog også klart at tækkebranchen længe har været en niche-branche hvor ønsket om eksempelvis fælles standarder for kvalitetssikring af rør og klare fælles holdninger til at "løsning A er bedre end løsning B" ikke vejer lige så tungt som den enkelte tæk-kemands erfaringer og holdninger.

Det hænger, i mine øjne, naturligt sammen med at mange tæk-kemænd er oplært igennem generationer og deraf følgende viden og erfaring, ofte i direkte overlevering fra forældre til børn der overtager. Det handler også om, at den relativt beskedne mængde stråtage udføres af ekstremt mange enkelt-mandsfirmaer. Det har på nogle områder ført til, at enigheden om som branche at træffe nogle fælles valg, der rækker udover tækkevejledningen, på visse områder har haft trange kår.

Kasper Pilemand ved sit skrivebord på tegnestuen i København.

Der er skelet en del til facadetækning i Holland under udarbejdelsen af forslaget til Vadehavscentret

Lidt populært sagt stødte vi ind i, at hvis vi spurgte to tækkemænd fik vi tre svar. Det gav os en helt konkret udfordring for os som rådgiver, for så kan det være mere vanskeligt at lave et éntydigt udbudsmateriale, og det kan volde problemer at udarbejde detaljeløsninger, man føler sig tryk ved at anbefale sin bygherre m.v.

På Vadehavscentret udmøntede dette sig i et tidligt udbud på tækkeentreprisen, upåagtet at det resterende byggeri bliver udført i hovedentreprise. Tanken bag det var at kunne detail-udvikle i samarbejde med tække-entreprenøren, og det er en model vi på ingen måde har fortrudt. Samarbejdet med den vindende tæk-kemand, Kim Andersen i team med Ruud Conijn og Arne Klüwer har vist sig særdeles konstruktivt.

REELT ALTERNATIV

En øget enighed om, hvad der bør anbefales en af de største udfordringer, tækkebranchen står over for, hvis man for alvor ønsker at forøge udbredelsen af og kendskabet til stråtaget og den tækkede facade. Det skulle gerne være et reelt alternativ, når bygherrer og arkitekter skal vælge materialer til nye projekter, måske med ikke helt gængse løsninger, og måske oveni købet i større skala.

Det skal dog siges at tækkebranchen er i fuld gang med at omstille sig både via en række interne efteruddannelses-kurser, og ved en særlig fokus på udviklingsmulighederne i faget på Den jyske Haandværkerskole.

Med flere projekter med strå og med den store generelle interesse, der er for bæredygtighed i byggeriet i øjeblikket, er der en helt naturlig interesse for stråttækningen. Hvis man kunne minimere den afledte usikkerhed, de mange - indimellem direkte modsatrettede - svar, vi fik i vores undersøgelser af de byggetekniske aspekter i stråttækning medførte, ville det være langt mere enkelt at udbrede og at udfordre, hvad stråttækning rent faktisk kan.

OPLAGT BÆREDYGTIGT

Indenfor byggeri og arkitektur har bæredygtigheds-begrebet længe været en faktor, der ikke bare skal tænkes med, men som oftest er en forudsætning. Hvad det begreb præcis rummer, og hvordan vi måler på det er så en helt anden snak. Det fascinerende ved netop tækkerør er, at det er blandt de få byggematerialer, der kan anvendes i stort set uforarbejdet form direkte fra det bliver høstet i naturen, til det indgår i den færdige bygning.

Ligegyldigt om man vælger at måle på CO₂-fodaftryk, cradle-to-cradle, diverse mulige og umulige certificeringer eller ej, er dette enkle faktum, ud fra et mere holistisk synspunkt, så ganske oplagt bæredygtigt.

Når man både i Danmark, om end i det små, og i mange andre lande, særligt Holland, ser stråtaget vende stærkt tilbage, er jeg overbevist om, at de primære årsager er stråets indlysende bæredygtige kvaliteter – både som signal, men også som reel bæredygtighed – sammenholdt med de store potentialer der er for at forme tækningen meget skulpturelt.

UDVIKLINGSPOTENTIALER

I Holland bliver der eksperimenteret på livet løs med både tækkede facader og tage sammensat med nærmest alle tænkelige materialer. Set med danske arkitekt-øjne er det svært ikke at søge mere enkelhed, mere respekt overfor materialets fantastiske egenskaber i sig selv, uden behov for syv andre materialer at spille op i mod. Det er til gengæld også svært at forestille sig at netop de fantastiske materiale-egenskaber, stråene besidder, ikke bliver langt mere udbredt i en fremtid med yderligere fokus på bæredygtighed og innovation kombineret med en søgen efter autenticitet: En søgen efter forståelse både af, hvor vi skal hen, men også hvor vi er kommet fra. <

Sted: Kirkevænget 1, Feldballe, 8410 Rønede
Tilmelding: Senest 20/10 til Bodil Pallesen:
Tlf. 30 92 17 36, bdp@agrotech.dk

Tækkemand Henning Johansen (øverst) og projektleder Bodil Pallesen, "projekt Tang-Tørven" viser de foreløbige prøver af tørven frem.

Workshop med "tørv" af tang

Der er gang i udviklingen af mønninger af præfabrikerede elementer, lavet af ålegræs – kom til demonstration og prøv i praksis 23/10

TEKST: BODIL PALLESEN & JØRGEN KAARUP
FOTO: BODIL PALLESEN (?)

Når et tangtag kan holde flere hundrede år, så må en mønning af tang kunne holde nogle årtier. Det er tanken bag et udviklingsprojekt, som Læsø-tækkemand Henning Johansen har gang i, sammen med Agrotech og virksomheden Advance Nonwoven.

Den 23. oktober inviteres tækkemænd, arkitekter, studerende, lærlinge, håndværkere og andre interesserede til Djursland for ved selvsyn at se det nye produkt, som stadig er under udvikling.

Tang-Tørven er navnet på det nye produkt. Det er et formstøbt "element", produceret af ålegræs, som for det første er let at lægge op og for det andet forventes at have en noget længere holdbarhed end de gængse former for mønning. Da ålegræs pga. saltindholdet oven i købet ikke kan brænde, er der særdeles gode perspektiver i udviklingsprojektet.

Tørvene måler 120 x 40 cm og lægges på klink. På workshoppen vil tækkemand Ruud Conijn, der er lærer for tækkemændene på uddannelsen i Hadsten samt Henning Johansen demonstrere og øse ud af deres erfaringer med tang som materiale.

Der bliver masser af mulighed for at få hænder i materialet, snakke med kolleger og andre stråtagsinteresserede og i det hele tage være deltager i et spændende udviklingsarbejde.

Workshoppen begynder kl. 9 med kaffe og brød, så på taget, frokost, besøg på virksomheden Advance Nonwoven og afslutning med kaffe og kage kl. 14.

Projekt Tang-Tørve til stråtag er støttet af Miljøstyrelsen, miljøteknologisk udviklings- og demonstrationsprogram (MUDP).

118 tækkemænd og – koner fra 7 lande havde et forrygende internationalt møde, hvor venskaber og samarbejde blev styrket

Tre generationer svenske tækkemænd med Sten Nilson i midten. Sten har spillet en stor rolle i at bevare tækning i Sverige og har oplært Michael Andersén t.h. Michaels datter, Sara Rydén, er i lære som tække"mand", færdiguddannet næste år.

Tak, Sverige..!

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

"E ngang var stråtaget nummer 1 blandt tage. Når de fosile brændsler slipper op kunne stråtaget gå hen og blive nummer 1 igen. Vi er glade for at se langt flere tækkemænd samlet på et sted, end der meget længe har været i hele Sverige".

Sådan lød velkomsten fra det svenske tækkelaugs formand, Michael Andersén. Forklaringen på det sidste er, at der i dag kun er omkring 30 tækkemænd i Sverige. Formanden for de svenske tækkemænd ser en lys fremtid for faget i lyset af den tiltagende klima- og miljøkrise, fordi intet andet tag er lige så bæredygtigt som stråtaget.

Fra lande så langt væk som Sydafrika og Japan var tækkemænd fra 7 lande strømmet til badehotellet Smygehus Havsbad mellem Trelleborg og Ystad. Det var fjerde gang, tækkemænd og en del af deres hustruer var samlet i den internationale organisation, International Thatching Society, der blev stiftet i Danmark i 2011.

Der blev udvekslet viden, knyttet kontakter, gamle kontakter

blev til venskaber. Samtidig var der masser af plads til socialt samvær på kryds og tværs. Højdepunktet for mange var lørdagens tækning af et lille hus med stargræs, en sjældent anvendt plante, der vokser i vådområder.

Tækningen minder på flere måder om tængning med ålegræs, som det kendes fra Læsø – og alligevel er teknikken anderledes. Arbejdsmetoden kalder på samvær, aktivitet og mange i arbejde på én gang – bl.a. fordi græsset skal stampes sammen, fordi det hovedsagelig lægges løst op.

Værterne var tækkemændene Adam Ooms og Michael Andersén. Michael blev vicepræsident i ITS, ny præsident blev Nigel Turnton fra England.

Tak for nogle fantastiske gode dage i venskabs og samarbejds ånd, Sverige!

Meget mere om tækning i de 7 lande i ITS og dagene i Sverige i næste udgave af Tæk.

At lave et tag med stargræs er en specialitet fra Gotland, som kalder på samarbejde og gode grin.

Andrew Raffle fra England viser den unge japanske tække"mand", Saori Ohno, hvordan man flækker "spars", pilekviste til engelsk traditionel tækning og til fastgørelse samt udsmykning af den specielle, engelske mønning.

Ny på Straatagets Kontor

Kirstine Bovbjerg Christensen er nyuddannet arkitekt, der lavede bachelor-projekt med et stråttækket surfcenter. Kirstine er i virksomhedspraktik på Straatagets Kontor og bliver efterfølgende ansat på deltid i en periode. Formålet er at udnytte den viden, der dagligt tilgår kontoret om nye byggesager fra CRM Byggefakta, i et forsøg på tidligt i byggeprocessen at overbevise rådgivere og bygherrer om, at de bør vælge det mest bæredygtige tag. Desuden skal Kirstine medvirke til at styrke kontakten til arkitektbranchen i almindelighed.

Kirstine Bovbjerg Christensen skriver også til Tæk og er glad for at være på taget med skovl og skruemaskine i hænderne, så hun kender også til faget i praksis.

Velkommen til, Kirstine.

En oplagt KUNDEGAVE

Bogen "Naturens eget tag" får rosende ord med på vejen – rabat ved køb af mindst 5 ad gangen.

Med sine 176 sider i stort format er det en bog, der giver inspiration til at bruge stråtaget på nye måder, samtidig med at stråtagets 5.000 år lange historie bliver fortalt.

Fra fortid til nutid er stråtagets og tangtagets kulturelle baggrund med i bogen, der med mere end 200 farvefotos og en række sort/hvide er rigt illustreret.

35 små kapitler, som kan læses uafhængigt af hinanden. Oplagt gave til "kunden der har alt".

NATURENS EGET TAG

Fås hos boghandlere for 299,- kr., hos Plusbog.dk for 258 kr. inklusive forsendelse.

TILBUD: Køb en kasse bøger for 1.800 kr.
+ moms, men inkl. forsendelse (kun 120 kr./bog).
Bestilling: Tlf. 21 25 91 88,
joergen@kaarup.eu eller www.straatagetskontor.dk

”Et must for alle, der interesserer sig for stråtage og arkitektur”

Marcelle Meier,
Restaureringsarkitekt og vært på
DR 1 "Bevar mig vel"

”En flot bog, som vil være et oplagt julegave-emne for alle, der holder af bygningskultur”

Torben Lindegaard Jensen,
formand, Foreningen Straatag

”Fornemt, smukt, flot, gode billeder, gode tekster, gode historier”

Søren Ryge Petersen, DR 1-vært

”Man kan kun ønske branchen tillykke med så smuk, informerende og veloplagt en udgivelse”

Niels Park Nygaard, lektor,
Arkitektskolen Aarhus

Bygningstømmer

saves efter ønsket mål og profil. Skalke, vindskeder, kragetæer m.m.

Poppels Savværk & Tømmerhandel v. Kaj Poppel Rasmussen
Sønderødvej 25, 4291 Ruds Vedby. Tlf. 42 68 72 68

Her er hjælp at hente!

Et samarbejde med Erhvervs konsulent sikrer at du har styr på din virksomhed, så du undgår de mange faldgruber du kan støde på, når du driver selvstændig virksomhed.

Det kan f.eks. være emner som:
Kvalitetssikring, Arbejdspladsvurdering (APV), overenskomster, syge medarbejdere, ferieregler og lærlinge.

Erhvervs konsulenten er det bedste valg for dig og din virksomhed.

Du kan få hjælp til:
APV (ArbejdsPladsVurdering)
Kvalitetssikring
Fagretslige sager
Personalehåndbog
Rekruttering af medarbejde
Ansættelse af lævvrlinge

Jeg kan gøre det enkelt for dig at drive virksomhed

Brug tiden på det du er bedst til. Næmlig at drive, udvide og udvikle din virksomhed.

erhvervs-konsulenten.dk • Petter Astrup • Tlf.: 21 66 50 10 • Mail: petter@erhvervs-konsulenten.dk

Petter Astrup
21 66 50 10

Vær altid på forkant med lovgivningen og overlad de administrative byrder til Erhvervs konsulenten.

Kontakt mig derfor allerede i dag for en snak om dine udfordringer og fremtiden.

PROFF TÆKKESTOLE

I ALUMINIUM
3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12 trin
&

RUSTFRI KROGE

Med lige eller buede kroge
Lige kroge: 34, 32, 30, 28, 26, 24 cm.

10 % RABAT
ved køb af 8 eller derover

WWW.PATISCOPE.COM SALES@PATISCOPE.COM

Et naturligt produkt TØRRET ÅLEGRÆS

sælges til rygninger og isolering

Leveres i rundballer eller på bestilling i småballer

IB UNGERMAND
JENS WEDELE

61386724
40723506

Vi har i mange år forsikret familierne Nielsen, Madsen & Pedersen o.m.a. - hvad med din familie?

Hvis du rejser
udenlands efter den
1. august 2014,
bør du have en
Privat
Rejseforsikring

- Vi kan forsikre alle
- til konkurrencedygtige priser!
- ID-sikring mod identitetstyveri er gratis
meddækket på Familiens Basisforsikring 2
- Landsdækkende personlig service
- Stort lokalt kendskab med 24 timers service
- Fleksibelt nicheselskab - *kundeejet*
- Full service, også med
SOS-rejseforsikring-verden og AP Pension
- Familiens Dyreforsikring
- også med hunde- og kattesyge
- I mere end 100 år unik service og
produkter til *jordens folk*

Stråtag er også vores speciale

Vi kan forsikre alle!
- klik på:
www.garfors.dk

 HOVEDKONTOR
Struergade 24
DK-2630 Taastrup
Tlf. +45 43 71 17 77
Fax +45 43 71 36 16
www.garfors.dk
E-mail: gaf@garfors.dk

KUNDERNE VIL HAVE TÆKKEMÆND MED BYG GARANTI

I 2011 viste en undersøgelse foretaget af YouGov Zapera, at 76 % af dine potentielle kunder foretrækker håndværkere med Byg Garanti. Er du medlem af Dansk Byggeri og Dansk Tækkemandslaug er dit arbejde dækket af Byg Garanti. Det betyder, at du kan bruge Byg Garanti logo og kampagnemateriale i markedsføringen af din egen virksomhed. Er du ikke medlem, så skynd dig at blive det - det betaler sig! Læs mere om fordelene ved at kunne tilbyde Byg Garanti på bygggaranti.dk bygggaranti.dk

BRANDIMPREGNERING

PROBLEMER MED AFSTAND TIL SKEL

Her kan MAGMA-FIRESTOP
typisk hjælpe til en dispensation.

Vi har Rigtig meget erfaring med
manglende afstand til skel.

Ring for hjælp. tlf.: 62219600
www.magma-firestop.dk

SPRØJTE

Tankkapacitet 125 liter
Ca. 3 hk Honda benzinmotor gx 120
Comet membranpumpe: 30 bar,
Retningsventil, 40 m slange
Slangerulle
Egenvægt 49 kg

Kr. 15.500,00

Vælg mellem Kulfiber eller Glasfiber lanse:

Kulfiber lanse	FaceLift	Kr. 9.549,00
Glasfiber lanse	FaceLift	Kr. 6.949,00

Teleskoplansse	7,60 meter
Justerbar vinkel	
Liftsystem	FLEX-Lift
Støttebøjle	Højrevendt

Vi kan også levere Glasfiber/Alu lanse	Kr. 5.749,00
Teleskoplansse	7,92 meter
Liftsystem	FLEX-Lift
Støttebøjle	Højrevendt

Alle priser er excl. Moms
Priser er gældende til ultimo 2015

Vi anbefaler

Carlo F. Christensen A/S

Kastbjergvej 15 – Hedegaard – 8585 Glesborg
www.carlofchristensen.dk
Tlf.: 86 38 76 66

- alt til stråtag

Reethandel

NANO REED

E. Prosman b.v.

Prosman Reed + Windows
P.O. Box 3079
NL - 2800 CD Gouda - The Netherlands
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Warehouse Germany:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (near Hamburg)

Prosman Reed + Fenster
Postfach 3079
NL - 2800 CD Gouda - Holland
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Lager Deutschland:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (Nähe Hamburg)

We have weekly arrivals of containers with reed from China in Hamburg for possible delivery to Denmark.

Direct deliveries or deliveries with our truck with crane of:

- Reed from Hungary, Rumania, Ukraine, Austria, Turkey and China.
- Wire, heather, sheets, windows, copper & galvanised chicken wire, tools, copper or ceramic ridge tiles etc.

Wir haben wöchtentliche Ankunft von Container mit China Reed in Hamburg für eventuelle Lieferung nach Dänemark.

Direktlieferung oder Lieferung mit unserem Kran-LKW:

- Reed von Ungarn, Rumänien, Ukraine, Österreich, Türkei und China.
- Draht, Heide, Planen, Gaubenfenster, Kupfer und Verzinktem Masschendraht, Werkzeug, Kupfer oder Ton Firstziegel usw.

Med venlige hilsner,
Fam. Prosman

Danmarks mest solgte

Fra 13 hk – 68 hk
Bredde fra 79 cm
Stor løftekapacitet fra 800 kg.
Lille egenvægt fra 800 kg.
Brugte på lager fra 50.000 kr.
Over 100 forskellige redskaber
Den perfekte medhjælper
Finansieringseksempel:
20% udbetaling – 20% rest
kun **36,00** kr. pr. dag.

Jylland – Fyn ☎ 86 95 75 22 Sjælland ☎ 59 65 60 37
www.sorring-maskinhandel.dk

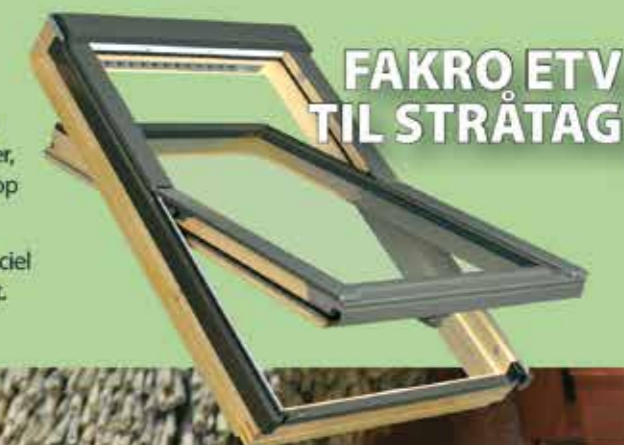
DEN SKRÆDDERSYDEDE LØSNING TIL MONTERING I STRÅTAGE!

Carlo F. Christensen A/S og FAKRO Danmark A/S har indgået et tæt samarbejde for at være med til at udbrede ovenlysvinduer indenfor stråtagsbranchen i Danmark.

Vi er som den eneste lagerførende af inddækningen specielt udviklet til stråtage. Vi er yderligere lagerførende af et stort udvalg af ovenlysvinduer, som derfor kan leveres dag-til-dag. På ikke-lagerførte produkter, er der op til 3 ugers leveringstid.

FAKRO har i samarbejde med det hollandske tækkelaug udviklet en speciel inddækning til stråtage, hvilket tilsikrer et overvejet og afprøvet produkt.

Se mere på: www.carlofchristensen.dk/products/Fakro-windows.html

Bredere inddækning

ETV inddækningen er designet så sidestykkerne er lavet bredere end normalt og den profilerede opkant er tilmeldt lavet højere. Dette sikrer, at ovenlysvinduet kan monteres korrekt uden risiko for utætheder.

Montagebeslag som vinkler vinduet

Montagebeslaget er designet på en sådan måde, at bunden af vinduet hæves. Herved gives der god plads til at få strå under selve inddækningen og samtidig minimeres vinklen på den nederste del af inddækningen, hvilket giver en flot og tæt afslutning.

Apron eller aluminiumplade som afslutning

Du kan vælge mellem to måder at afslutte inddækningen:
- Apron med botylklæber på bagsiden, som giver god vedhæftning til vandbræt eller klinker.
- Aluminiumplade som nemt monteres på inddækningen. Pladen er af ekstra kraftig aluminium som giver en øget stivhed og har på begge sider en afvandingrende.

Dampspærrekrave XDS

Den sikrer optimal tætning af dampspærre mod vinduet og monteres hurtigt og nemt i noten på vindueskarmen, hvor den skaber en tæt forsejling.

FAKRO ETV kan leveres som:

- RAL 7022 (standard)
- Kobber (mod merpris)
- Ønskede RAL (mod merpris)

tæk

3 • 2015 • STRAATAGETS KONTOR

Endnu et nybyggeri fra Holland med strå som væsentligt byggeelement. Uanset om man finder det smukt eller ej, så praktiserer hollænderne mange nye og anderledes måder at udnytte stråtaget. Det er én af grundene til, at det er lykkedes den hollandske tækkebranche at fordoble det tækkede areal i landet.